

Hnutí DUHA

**Zpravodaj sítě obcí
směřujících k recyklační společnosti**

4/2010

**Jak dál s odpady: Připojíte se k naší vizi i vy?
Co můžete čekat od OPŽP
Pytlový sběr ve Dvoře Králové**

Vážení čtenáři,

v poslední letošním čísle zpravodaje vám představíme Vizi 2010 – směr, kterým by se mělo ubírat české odpadové hospodářství. Pokud s jejím textem souhlasíte, vyjádřete mu prosím podporu.

O tom, jak plánovaná výstavba spaloven komunálních odpadů ovlivňuje možnost získat dotace na ostatní odpadové projekty v obcích, pojednává článek o situaci v OPŽP.

Ve Dvoře Královém nad Labem zhodnocují první rok pytlového sběru – nenechte si článek o jejich zkušenostech ujít.

Děkujeme za vaši přízeň, přejeme krásné svátky a úspěšný nový rok.

Petr Nohava

Jak dál s odpady: Připojte se k naší vizi i vy?

Nový Odpadový zákon je připravován již řadu let (a řadou ministrů životního prostředí), ale výsledek je zatím v nedohlednu. Za celou tu dobu se komunikace zainteresovaných skupin nijak nezlepšuje. Spíše naopak.

Proto Hnutí DUHA připravilo – po konzultaci s řadou starostů – základní vizi, na které se mnoho z nás může shodnout. Chceme nad ní spojit starosty, krajské radní, hejtmany, senátory, poslance, experty i další a vytvořit tak platformu pro další, více konsensuální debatu o novém zákoně.

Vize 2010: Méně odpadu, více surovin stručně formuluje, kudy by se mělo nakládání s českými odpady ubírat. Jsme přesvědčeni, že shoda na těchto základních bodech je velice důležitá. Pomůže překonat dílčí neshody, jak tyto ambice naplnit.

Dovolujeme si vám nabídnout, abyste se k vizi připojil i vy. Pokud s dokumentem souhlasíte, napište prosím na adresu: odpady@hnutiduha.cz.

2010: Méně odpadů, více surovin

Česká ekonomika každoročně pohltí 19 tun surovin v přepočtu na jednoho obyvatele. Naše hospodářství je zoufale neefektivní. K výrobě jednoho tisíce eur hrubého domácího produktu spotřebujeme 1,9 tuny materiálů – více než kterýkoli jiný stát v Evropské unii. Velká část surovin, zejména rudy, ropa a zemní plyn, se k nám dováží. Těžba způsobuje enormní škody: produkuje toxické odpady, ničí krajinu a devastuje ekonomiku v místních obcích.

Asi 80 % komunálního odpadu končí na skládkách nebo ve spalovnách. Přicházíme tak o statisíce tun kvalitních surovin: papíru, plastů či hliníku, dřeva, biologických odpadů i dalších. Každý kilogram, který nerecyklujeme, však musíme někde znovu vytěžit, vydolovat nebo vykácet.

Se surovinami musíme hospodařit chytřeji. Potřebujeme snížit dovoz a lépe využívat odpadní materiály. Stát s tím musí pomoci domácnostem, obcím i podnikům. Některé země to úspěšně dělají. Belgické Vlámsko materiálově využívá více než 70 % komunálního odpadu.

Motivace pro průmysl

Stát by měl podle úspěšných zahraničních vzorů zavést legislativu, jež bude motivovat výrobce, aby na trh dodávali zboží, které lze snadno znovu použít, opravit, recyklovat nebo kompostovat. Toxické, nerecyklovatelné nebo nekompostovatelné výrobky a obaly by mělo být možné vrátit v místě prodeje, aby se o ně postaral dodavatel nebo výrobce.

Obce a města nesou odpovědnost za sběr a odstranění odpadů. Není však v pořádku, pokud musí utrácet své omezené prostředky za starost o použité výrobky jen proto, že výrobci chtějí ušetřit. Je proto třeba přimět průmysl, aby nesl zodpovědnost za své výrobky. Jen dodavatel může ovlivnit design a funkci svého zboží. Například obaly na jedno použití jsou výhodné pro výrobce, ale obcím a městům zvyšují náklady na svoz odpadu a skládkování.

Chytré energetické využití odpadu

Nemá smysl dotovat spalování směsného komunálního odpadu a vyrábět z něj energii. Energetický výnos je menší než ztráty ze zbytečného spálení recyklovatelných materiálů, které pak musíme – s vysokou spotřebou energie – opět vyrobit. Dobré použití sofistikovaných technologií, například bioplynových stanic či mechanicko-biologické úpravy, sníží naši závislost na dovozu zemního plynu a dodá kvalitní paliva ze zbytkového odpadu.

Investiční priority

Stát by měl své omezené finanční prostředky v první řadě nasměrovat do prevence vzniku odpadů a do rozšíření opakovaného použití, recyklace, snadnějšího třídění a cílené výroby energie z vytríděného biologického odpadu. Poplatky vybrané za skládkování a spalování surovin by měly sloužit obcím a krajům, aby z nich příslušné projekty financovaly.

Poplatky a daně za těžbu a ničení cenných surovin by sloužily jako motivace podnikům, aby pro ně bylo výhodnější kupovat recyklované než přírodní materiály.

Stát jako vzor

Státní správa by měla jít ve snaze o snižování produkce odpadů příkladem: v rámci veřejných zakázek se vyvarovat nákupu produktů a obalů na jedno použití, jednorázově nakupovat ve větším množství, upřednostňovat výrobky již jednou použité, recyklované, podporovat komposty a bioplyn. Politiku nakládání s odpady musí nahradit politika hospodaření se surovinami.

K takovému programu se hlásí řada politiků, průmyslových podniků i měst a obcí po celé Evropě. Také české odpadové hospodářství potřebuje zásadní reformu. Státní správa by neměla podléhat firmám, které nabízejí rychlá, ale drahá řešení, jež potvrdí naši závislost na dovozu surovin.

Nový zákon o odpadech

Proto by priority nového zákona o odpadech měly být následující:

- Zvýšení skládkového poplatku a zavedení poplatku za spalování směsných odpadů. Použít tu část z výtěžku poplatků, jež zůstane státu, na snižování množství odpadů, opakované použití a recyklaci, snadnější třídění nebo energetické využití vytríděného biologického odpadu.
- Umožnit v obcích a firmách třídít hlavní druhy odpadů, včetně nejvíce zastoupených bioodpadů ze zahrad a kuchyní.
- Plán odpadového hospodářství ČR musí rozšířit povinnost zpětného odběru na další druhy výrobků. Plány odpadového hospodářství obcí i krajů musí obsahovat konkrétní opatření, která zajistí snižování množství odpadu.

Co můžete čekat od OPŽP

Obce mohou získat peníze na lepší nakládání s odpady z Operačního programu Životní prostředí. Evropská komise tento program schválila na období 2007–2013. Tolik teorie, ale jak to funguje v praxi?

Obce mohou v rámci prioritní osy 4 žádat o dotaci například na výstavbu či rekonstrukci sběrného dvora, výstavbu komunitních kompostáren či zavedení systému odděleného sběru. Pro tyto projekty je připraveno celkem zhruba 13 miliard korun, respektive 520 milionů eur z evropských fondů plus 615 milionů z českého rozpočtu.

Peníze z programu se rozdělují formou výzev, které průběžně vyhlašuje Státní fond životního prostředí (SFŽP). V oblasti lepšího odpadového hospodaření (prioritní osa 4.1) bylo doposud vyhlášeno čtyři výzvy, poslední v červnu 2010.

Celkem se v projektech na nižší produkci odpadů a lepší recyklaci již rozdělilo 6,355 miliardy korun (včetně podpory ze SFŽP jde o 7,015 miliard korun). Poptávka žadatelů převyšuje nabídku. Například v jedné z výzev byla ke schválení doporučena pouze třetina žádostí a množství velice kvalitních projektů fond zamítl.

Skončí peníze ve spalovnách?

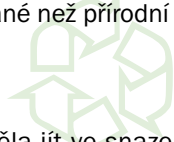
V současné době by mělo zbývat k vyčerpání zhruba 6,5 miliardy korun – na první pohled slušný obnos na pokrytí řady dobrých projektů. Situace však není tak jednoduchá.

V lednu 2010 byla vyhlášena XV. výzva, takzvaně kontinuální. Potrvá až do června 2011 a nabídne celých šest miliard. Přihlásit se do ní mohou pouze takzvané velké projekty, například spalovny a zařízení mechanicko-biologické úpravy. Reálně se však připravují pouze spalovny, jež však množství komunálních odpadů nesnižují. Na skutečné zlepšení odpadového hospodaření v obcích tedy zbývá přesně 427 milionů korun.

Česká republika se chystá podpořit několik miliardových megaprojektů, které se zabývají pouze tím, jak odstranit vzniklý odpad. Na skutečné snížení množství peníze nezbyvají. Úspěch vynaložených prostředků se přitom bude hodnotit i podle produkce komunálních odpadů.

V této souvislosti je přinejmenším zarážející, i přes třínáctimiliardovou investici do odpadového hospodaření, stát očekává nárůst roční produkce komunálních odpadů ze čtyř na pět milionů tun. To vše bez ohledu na zprávy o životním prostředí za rok 2009, kde stojí, že množství komunálních odpadů klesá z 3,98 na 3,74 milionů tun. Monitorovací výbor OPŽP však na dotazy Hnutí DUHA nereaguje.

Pro příští rok je v plánu další výzva. Z hlediska obsahu se hovoří o preferenci sběru bioodpadů. Termín ani množství prostředků připravených k rozdělení se zatím neví, ale je zřejmé, že řada projektů bude opět zamítnutých. Jak uvádí SFŽP, množství peněz na recyklaci a prevenci vzniku odpadů záleží na tom, co nezvládnou utratit projekty spaloven. Vychází tedy jednoduchý závěr: čím méně spaloven, tím více peněz obcím na projekty podporující prevenci vzniku odpadů a recyklaci.

Jak se daří pytlivému sběru ve Dvoře Králové?

Dvůr Králové nad Labem se v lednu 2010 připojil k několika dalším městům, která úspěšně praktikují pytlivý sběr. Zhruba 350 domácností může začít třídít u sebe doma do pytlů směsný plast, nápojové kartony a papír. A jak to zatím vypadá?

Před zavedením pytlivého sběru proběhl rozbor složení směsného komunálního odpadu. Ukázalo se, jak domácnosti třídí (podrobné výsledky najdete na http://hnutiduha.cz/pics/obce/rozbor_dvur_2010.pdf). Deset měsíců na to Hnutí DUHA rozbor zopakovalo a porovnálo výsledky. Zajímaly nás zejména komodity, jež lze nyní třídít do pytlů přímo v domácnostech. U směsného plastu došlo k poklesu z 6,6 % na 5,2 % celkové hmotnosti obsahu popelnic, u papíru k téměř nezatelnému poklesu z 5,6 % na 5,5 %. Hmotnostní podíl nápojového kartonu se snížil z 1 % na 0,7 %. Znatelný rozdíl tedy nastal zejména u plastu, kde se zlepšení pohybuje na úrovni 21 %.

Celkově se za 10 měsíců podařilo do pytlů vytrídít přes 2500 kilo plastů, téměř 4300 kilo papíru a 450 kilo nápojového kartonu.

Dotazníkový průzkum

Členové královédvorského klubu Natura provedli v oblasti s pytlivým sběrem dotazníkový průzkum. Otázky se týkaly zapojení domácností, informovanosti a jejich názorů na pokračování či rozšíření systému. Ukázalo se, že 88 % dotazovaných domácností o možnosti třídít doma do pytlů vědělo a 60 % z nich pytlivý sběr vyzkoušelo. Této skupině rovněž nechybí barevné kontejnery, na otázku zda by chtěli v pytlivém sběru pokračovat, odpovědělo kladně téměř 85 % zapojených domácností.

Další kroky

První výsledky rozboru odpadů a dotazníkového průzkumu ukazují, že pytlivý sběr považuje za zlepšení recyklačních služeb výrazná většina oslovených občanů. Avšak jeho zavedením se zatím nepodařilo změnit úroveň třídění papíru a plastů. Celkové zhodnocení projektu v tuto chvíli stále ještě probíhá. Dle slov Evy Šírkové z odboru životního prostředí na městském úřadě Dvůr Králové bude prozatím pytlivý sběr probíhat nadále v nezměněné podobě. Zvažuje se jeho rozšíření na větší území, případně celý katastr města. Hovoří se také o připojení dalších druhů odpadů a lepší motivaci domácností.

Důležitým ukazatelem úspěšnosti projektu bude celkové množství vytríděných komodit za dobu jeho trvání. Náklady na provoz systému (zejména pořízení pytlů a svoz) by šlo hradit z vyšších splátek od společnosti EKO-KOM. K zapojení do pytlivého sběru by mělo město pravděpodobně zvážit jisté druhy finanční motivace, například bonusové platby za odevzdané naplněné pytle či možnost nižších poplatků za méně často vyvážené popelnice se směsným odpadem.

Aktuality

V minulém čísle jsme vám přinesli informace o systému pytlivého sběru ve Křtinách. Nové zastupitelstvo na svém zasedání prodloužilo provoz systému do dalšího roku. Jako hlavní argument pro pokračování zazněla ekonomická soběstačnost systému. Zvýšené platby od společnosti EKO-KOM za vytríděné odpady více než pokryly náklady na pořízení pytlů a svoz.

Zpravodaj vznikl za pomoci finančních mechanismů EHP/Norska prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti. Byl také finančně podpořen v grantovém řízení MŽP. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

A › Údolní 33, 602 00 Brno
T › 544 527 601
E › info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Hnutí DUHA s úspěchem prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás.